

ספר ההלום

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
עשיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת שמות

שבת קודש אכסוף נעים שבת בקדושת השבת וסגולתה

למען שמירת השבת, לא רק שלא הפסידו במלאכתם אלא ראו הצלחה וברכה בעסקיהם וברכת ה' גרמה להם לעושר גדול, וסיפורים רבים סופרו אודות כך.

באגרת שכתב הגאון רבי מנחם ישעיה הכהן שווארץ הי"ד, בנו של הגאון רבי נפתלי שווארץ זצ"ל בעל 'בית נפתלי', רבה של העיר מאד, מצאנו את המעשה הבא, אשר התרחש עמו:

השעה כבר היתה מאוחרת מאד, הרבה לאחר חצות הלילה, וחדר הארוח באכסניה הדרכים הקטנה שבעיר בעטלאן, העיירה הרומנית שבחבל טרנסילבניה, היה מלא עד אפס מקום.

בשעות אחר הצהריים והערב המוקדמות באו האורחים שבקשו לנוח את שנת הלילה באכסניה הזולה, ותפסו את כל המיטות שהוצעו. בעל האכסניה כבר בקש ללכת לישון אף הוא לאחר שעמל וטרח בסדור האכסניה לקראת יום המחיר, אלא שאז נפתחה דלת האכסניה, והרב מנחם ישעיה הכהן שווארץ נכנס, מבקש מקום לינה.

אורח קבוע הוא רבי מנחם ישעיה באכסניה הזולה. אף הוא מבקש לחסוך מומון ואינו מחפש אחר בתי מלון מפוארים. עסקיו מתנהלים בעיר בעטלאן, שם קונה הוא שיקי קמח מבעל הטחנה המקומי, ומוכרם במקומות אחרים. פעמים רבות נזקק הוא להעביר את הלילה בעטלאן ואורח קבוע היה באכסניה.

הממשא ומתן העסקי שנהל רבי מנחם ישעיה עם בעל הטחנה במשך שעות רבות לא עלה יפה, הם התוכחו רבות על פריטי העסקה ולא הצליחו להגיע אל עמק השווה. לשני הצדדים היה אינטרס מובהק לקדם את העסקה, אלא שניהם התבצרו בעמדתם ולא הסכימו לזוז כמלוא נימה.

הפגישה שהחלה בשעת ערב מוקדמת והייתה אמורה להסתיים בשעה סבירה יחסית, התמשכה עוד ועוד כשסיומה לא נראה באופק.

כשהגיעו השעות הקטנות של הלילה והיעיפות כבר השפיעה על היכוז ועל אופיו, נמנו וגמרו ר' מנחם ישעיה ובעל הטחנה כי עליהם להפסיק עתה את היכוז ולפנות לשנת לילה קצרה. הם סיכמו ביניהם כי בשעת בקר יפגשו וימשיכו מאותה נקודה בה עצרו.

בצעדים כבדים עשה ר' מנחם ישעיה את דרכו אל האכסניה הקבועה, כשכל איברי גופו מצפים למנוחה.

המתבקש היה שבעל האכסניה, שהכירו

מקור הברכה - ברכת השבת

אל תוך בתיכם להניח ברכה

השבת היא מקור הברכה והשפע לכל הנבראים כולם, וכל ההצלחה לה זוכה האדם בימות השבוע נזקפת לברכת השבת שקדמה להם.

אמנם למראית עין, בכל ימות השבוע עמל האדם לפרנסתו למען הביא טרף לביתו, ואילו השבת מתיחדת בכך ששבתים בה מכל עשייה ומלאכת חול, וכיון שכך קשה עלינו ההבנה:

כיצד יתכן שבכחו של יום השבת המתייחד באי-עשייה, להשפיע ברכה על שאר הימים? לכאורה דוקא יום שזכה נצרך לקבל את חיותו מאחרים, ולא להפך?

אמנם המתבונן בספרים הקדושים יבוא על אמתת הענין, וכל דברי רבותינו מכוונים למקום אחד:

דוקא בכך שביום השבת נמנעים אנו מלשתדלות אנושית בענין הפרנסה, ומתייחדים בדעתנו ובמחשבותינו בשרש העליון המחיה את כל הנבראים, זוכים אנו להתחבר לצנורות השפע ולזכות לברכה בכל מעשינו בשאר ימות השבוע.

ויסוד הדברים בדברי התנא הקדוש רבי ישמעאל (מכילתא מס' דבחרוש ז), שפרש את הפסוק 'על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו' (שמות כ"א): מה הן הברכה והקדושה? ברכו בן וקדשו במן.

ויש להבין: הרי ביום השבת לא ירד מן כלל, ומהי ברכתו וקדושתו?

את התשובה לכך נבין על פי דברי הזוהר הקדוש הידועים (ח"ב פח.), אודות הפסוק 'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו' (בראשית ב' ג), שכל הברכות שבעליונים ובתחתונים תלויות ביום השבת.

זו הסבה שלא ירד מן ביום השבת, כיון שכל ברכת ששת הימים תלויה ביום השביעי, ודומה הדבר לכלי המריק את תכנו לכלים אחרים, שנותר הכלי הראשון ויקן אף שהוא סיבת השפע.

וברור שכפי זהירות האדם לכבד ולקיר את השבת כן זוכה הוא לקבל ממברכה, וככל שזוהר יותר כן מתברך יותר.

וכעין זה מצאנו שאמרו צדיקים אודות שמירת השבת על דקדוקיה והלכותיה, שכפי יגיעת האדם לשמור את השבת מחללה, כן זוכה הוא שתשמור השבת על נפשו ומתברכים כל מעשי ידיו תוך שמירה עילאה.

דבר מוכח הוא שאנשים שמסרו נפשם

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

הקדושים.

ואלה שמות בני ישראל

'ואלה שמות בני ישראל' וגו' (שמות א' א)

פרשת השבוע הפותחת את ספר שמות, מתחילה במילים 'ואלה שמות בני ישראל, ועל שם כך נקרא הספר כולו בשם - 'חומש שמות'. כיהודים המאמינים בקדושת התורה, יודעים אנו היטב כי ישנה משמעות רבה ועמוקה לכל תיבה מתורתנו הקדושה, ואם כך הם פני הדברים הרי שבוודאי שלא בחינם נקרא הספר כולו בשם זה, ולבטח טמונים בכך עניינים נשגבים ורמים. וכפי שמסופר על התפארת שלמה מראדומסק זצ"ל, שפעם הגיע אליו אחד מהחסידיים שהיה דר בעיר רחוקה. לאחר שקיבל החסיד ברכת שלום והזכיר את עצמו ואת משפחתו לפני הרבי, תינה את צערו ואמר:

'כאשר שמתי את פעמי אל הרבי, פגש אותי יהודי אחד ממכירי, והוא הפציר בי בתחנונים שאזכיר לשם הרבי חולה אחד ממשפחתו אשרי במצב קשה במיוחד והוא זקוק לרחמי שמים מרובים. נצרתו אפוא את שם החולה ושם אימו בזיכרוני כדי שאוכל להזכירו לפני הרבי. אולם בהיותי סמוך לכאן פרש את החולה מזיכרוני לחלוטין, וכל ניסיונותי להיזכר בו עלו בתוהו' סיים החסיד, כאשר הבעת צער מתפשטת על פניו.

תהה הרבי:

'אם אינך יודע את השמות, איך אוכל להתפלל בעד החולה?'

החסיד לא ידע מה ואיך לענות. בעיני רוחו ראה את עצמו עומד בוש ונכלם לפני ידידו שהזכיר לפניו את שם החולה, הלה בוודאי ישתוקק לשמוע את ברכתו של הרבי, ומה רבה תהיה אכזבתו כאשר ישמע כי ההזדמנות שנקרתה לילד החומצה בשל חוסר שימת לב ורשלנות מיותרת.

דממה השתררה בחדר. התפארת שלמה שקע בהרהורים, ונראה היה כי הוא מרחף בעולמות טמירים ונעלמים...

ואז ננער ממשבותיו ונקב בפתאומיות בשמו ושם החולה ובשם אימו, 'שמא כך שם החולה ואזו ושמא אמו?'. שאל. רטט על התרגשות אהו בחסיד, 'כן, כן, ודאי! השיב בהשתאות, אינו יכול לכלוא את התפעלותו העצומה מרוח קדשו של הרבי שהתגלתה לנגד עיניו.

לבטח תמה אתה, מנין אני יודע את שם החולה ושם אמו! הגיב כאשר חש בפליאה המתגברת בלבו של החסיד, 'דע לך, כי בחמש שמות המתחיל ב'ואלה שמות בני ישראל', נמצאות כל השמות של בני ישראל עד סוף כל הדורות, שם מצאית את שם החולה ואת שם אימו. חתם הרבי את דבריו המופלאים, חושף במעט את עומק סודותיה של תורתנו הקדושה.

רבות הארכו רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם בספריהם ובדברות קדשם בפרשת השבוע, לבאר את העומק הרב הטמון בעוצם מעלתם של שמות בני ישראל. הבה ונטעם מעט מיערת הדבש ונאיר את נשמותינו בדבריהם

היטב, יארגן לו תכף ומיד מטה נוחה עבור השעות המעטות שנתרו עד אור הבוקר. אלא שבעל האכסניה היה נבון ביותר; כל המטות, ללא יוצא מן הכלל, היו תפוסות באורח שכר היו שקועים בשינה עמוקה.

הוא מהר לגשת ל' מנחם ישעיה והתנצל בפניו עמוקות:

"אילו הייתי יודע כי יש בדעתך להגיע הנה, הייתי שומר עבורך מטה. אולם עתה, שלא ידעתי על כך, צר לי לבשרך כי בכל האכסניה אין מטה אחת פנויה לרפואה."

ר' מנחם ישעיה, איש נעים הליכות, נענה ואמר לבעל האכסניה:

"תנחו דעתך כי אין בלבי כל תרעומת. מודע אני לכך שהשעה מאוחרת, ולכן די יהיה לי אם תספק לי אפילו מחצלת פשוטה אותה אוכל לפרוש על הרצפה בפירת חדר הארוח ולישון מעט."

מיהר בעל האכסניה והביא מהמחסן מחצלת טובה יחד עם כר וכסת עבור ר' מנחם ישעיה.

עודו פושט את מעילו ומתארגן לשנת הלילה, קופץ לו אחד מהארוחים שכנראה התעורר לקול הרחש שנשמע בפריסת המחצלת על הארץ, וקרא לעבר בעל האכסניה: "לא אכסני בשום פנים ואופן שהארוח ישן על המחצלת הפרוסה על הרצפה!"

ר' מנחם ישעיה נבהל לשמע הדברים. גם בעל האכסניה הארז מה רצונו של הארוח שהתעורר משנתו ומודיע כי לא יתן לו לישון על הרצפה.

אלא שהאיש המשיך תוך כדי דבור ואמר:

"אני הוא זה שאישן על הרצפה והארוח החשוב ישן על המטה. אך אוכל לתת שינה לעיני ותנומה לעפעפי כשאורח נעלה זה יישן על הטבח שברצפה?"

לא ארשה זאת! יואיל הארוח לישון על מטתי ואני אעבור לישון על גבי המחצלת."

חדר הארוח שבאכסניה היה חשוך. רק מנורת לילה קטנה דלקה בצד החדר והפיצה אור עמום. ר' מנחם ישעיה הביט משתומם באיש נדיב הלב וניסה לזהות את פניו.

במבט ראשון לא עלה בידו לזהות את האיש, אולם לאחר ניסיון ממושך הוא זיהה את אחד מתושבי העיר מאד, מקום מגורי אביו. את שמו אמנם לא ידע, אך נזכר כי הוא מוכר לו מהעיר מאד.

ר' מנחם ישעיה נהנה מן ההצעה הנדיבה, אך חש תחושה בלתי נעימה בקרבו: האם ראוי ליטול מאדם את מטתו באמצע שנתו ולהורידו אל מחצלת פרוסה על האדמה הקרה?

יתרה מכך: אותו אדם היה נראה כמבוגר חסית, זקנו הלבין וכתפיו שחו, ואילו ר' מנחם ישעיה עוד היה בצעירותו, שערו שחור כעורב וכוחו במתניו.

היעשה כן במקומו, להוריד זקן ממטתו כדי שאדם צעיר יעלה עליה?

סרב אפוא ר' מנחם ישעיה להצעת

על התורה

המשך מעמוד א'

לזה, וראה שם עוד בדבריו הנפלאים מה שאבר בשמות י"ב השבטים שהתפרשו בפסוק.

נכדו של הבעל שם טוב הקדוש, בעל הדיגל מחנה אפרים זיע"א (בראשית ד"ה זה ספר, לך לך ד"ה ויש עיך), מביא בענין זה את דברי תורתו של הרה"ק (רבי) נתן הורדנקה זיע"א שהסמין על כך את לשון הכתוב ו'כל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו', כלומר החיות והנשמה של כל אדם, היא למעשה השם בו הוא נקרא. והוא מוסיף וכותב, כי מקור הדברים נמצא כבר בספר הבהיר המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה שם נאמר: 'וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו' - כלומר הוא גופו הוי' כ'.

בספר 'נועם אלימלך' בפרשת השבוע, מרחיב הרבי רבי אלימלך זיע"א ברעיון שכתבו בעל התולדות, ומבאר שכאשר האדם ישן יוצאת נשמתו מגופו והוא מוטל כאבן דוממת ונעדרת חיות, לכן על ידי הקריאה בשמו - שם נשמתו, הוא מתעורר יותר בקלות, מרחיפת גופו.

גם בכתבי רבינו האור החיים הקדוש זיע"א (דברים טו ט) מצאנו שביאר בהתאם לסיוד זה ששם האדם הוא שם הנשמה, את לשון אזהרת משה רבינו, הוא ימצא חיליה מי מבני ישראל שיעבדו עבודה זרה, אזי 'לא יאבה ה' סלוח לו ומחה ה' את שמו מתחת השמים'.

ומבאר האור החיים הקדוש על פי הנאמר בוזהר (רעיא מהימנא צו ט): ושורש נשמות עם ישראל הוא מתחת כסא הכבוד, וכסא הכבוד נקרא בפסוק בשם 'שמים', כנאמר (ישעיה סו א) 'השמים כסא'. נמצא אם כן ששורש נשמות ישראל הוא מתחת השמים, ועל כך אומר הכתוב שימחה ה' את שמו מתחת השמים, והיינו שיכרות ה' את שמו הוא נשמתו, משורשה העליון אשר תחת השמים.

הקב"ה קורא את השם לאדם

וכי יתמה האדם, כיצד יתכן ששמו של האדם הוא שמה של הנשמה שבקרבו, והלא הורי האדם הם אלו שנתנו אל השם לבנם התינוק, והם אינם יודעים כלל את מהות נשמתו בנם, ואף לא כוונו לכך כלל בשעת נתינת השם?

תשובה לגבי זה מצוינו במשנתו של רבינו האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה כג ד"ה ובה), כפי שכתב מפיו רבנו חיים וויטאל זיע"א, שבשעה שקורא האדם שם לבנו, נתן הקדוש ברוך הוא בליבו עצה ותבונה לקרוא את שם התינוק כפי השם השייך לשמתו של הילד.

וכן כתב רבינו האור החיים הקדוש זיע"א (חפץ ה' ברכות ג): 'שכל השמות שקורין האבות לבניהם הם הם השמות העקריים שקורא ה' לנשמה בעולם העליון, וה' נתן בלב האדם לקרות השם ההוא לבניו כשם שקרא ה' לנשמה'.

נמצא אפוא, כי קביעת שמו של התינוק שנולד עתה, מסורה אך ורק בידי של הקדוש ברוך הוא אדון כל הנשמות, והוא שם בפי האב את השם השייך לשורש נשמת בנו. וכפי שכתב בספרו 'הגה"ק בעל הדברי חיים' מצאנו זיע"א, שיום אחד הגיעו לבניו זוג הורים ושחו לבניו את צרתם בדמעות. בנם, אותו הציבו לפני הרבי, נאלם דום לפתע פתאום, ואינו מצליח להוציא מילה מפיו.

'היינו אצלך את גדולי המומחים בתחום', שחו ההורים השבורים, 'אולם הם העלו חרס בידם, ולא הצליחו למצוא מזור למחלתו המסתורית של בננו', בלב נשבר התחננו ההורים לפני הרבי ששייך את בנם שיוכל לדבר ככל האדם.

'מה שמו של הילד?' בירר הרבי. כששמע את שמו של הילד, הצטיירה ארשת פליאה על פניו, והוא תמה:

'האם מעצמכם קראתם לו כך, או שמישהו הורה לכם זאת?'

'עשינו זאת על פי עצת פלוני', ענו ההורים ונקבו בשם האדם שהורה להם לקרוא כך לבנם, טרם מבינים לאן חותר הרבי בשאלותיו.

נענה הדברי חיים ואמר: 'דעו לכם כי רוח הקדש מתנוצצת בהורים בעת קריאת השם לבנם והם מכוונים בעצמם לשם שקרא הקדוש ברוך הוא לשמת הילד, אולם מי שאינו אביו של הילד ואינו יודע מהו שורש נשמתו, כיצד יהין להתערב בענין זה?'

על אתר נקב הרבי בשם חדש, וורה להם שמכאן ואילך יקראו לבנם בשם זה, ופטרם בברכת רפואה שלמה.

אמרו, לא היו מימים ומימים החל לדבר כאחד האילים שלא הוציא הגה מפינו, ועתה לדבר כאחד האדם. כששמעו חסידים ברוך דעת המופת אותו חולל הרבי, נענו ואמרו, 'זהו שאמר הכתוב בפרשת בראשית (ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה', ותרגם אונקלוס 'לרוח ממללא'. הווי הקדוש ברוך הוא באדם, ושמו של אדם הוא הילד שם נשמתו, לכן על ידי התאמת שמו של הילד לשורש נשמתו, פתח את פיו והחל לדבר.

בשולי המעשה ראוי לציין, כי קריאת השם לילד בעת ברית המילה, היא אחד מהמעמדים המופלאים ביותר במחיצתו של בעל הדברי חיים' מצאנו זיע"א, בהם יכול היה כל אחד לראות עין בעין את רוח ה' החופפת על אותו צדיק.

מנהגו היה לומר בעצמו את הברכה ואת נוסח קריאת השם לילד, וכאשר היה מגיע לקריאת השם לא היה קוראו על פי דברי האב, אלא היה עוצר מעט, נאחז במחשבותיו הטהורות, וכעבור רעגים ספורים היה קורא שם לתינוק, לפי מה שהשיג ברעיונותיו הטהורים.

גם ברוך יהיה

יהודי היה בירושלים עיה"ק, ושמו רבי אברהם אהרן שיינברגר זצ"ל, יום אחד חלה בנו עקיבא משה במחלת הטיפוס שהשתוללה באותם הימים וגבתה נפשות רבות. מחלתו של הילד הלכה והסתבכה עד שגרמה לדימום קשה בכל חלקי גופו. הרופאים שהזעיקו אל מיטתו פכרו את ידיהם בייאוש. ד"ר גרינפלדר, שהיה מגדולי הרופאים בירושלים באותם ימים, קבע מפורשות כי אין תרופה למחלתו הילד, וכי יש להתכונן לגרוע מכל.

רבי אברהם אהרן לא אמר נואש, הוא ידע היטב כי תפקידם של הרופאים הוא לרפאות ולא לייאש, וכי כוח הברכות מסור בידיהם של צדיקי הדור. כיהודי חסיד ביקש לקבל את ברכתו של ה'בעלזער רב' ששהה באותם הימים בירושלים. אולם מכיון שהיה רחוק אל מיטת בנו ולא רצה להותירו לבדו בבית החולים ולו לרגע אחד, שלח את אחיו אל הרבי מבעלזא זיע"א שיזכירו אצל הרבי לרפואה שלמה.

עד מהרה ניצב האח בפני דמותו הקדושה של הרבי מבעלזא זיע"א וסיפר ברטט על הצרה הקשה שפקדה את אחיו. כששמע הרבי את מצבו של הילד, הגיב ואמר: 'אבי זכרונו לברכה [המהר"ר] היה נוהג להוסיף שם לחולה, יש להוסיף לילד את השם 'אלתר'. הרבי אף הוסיף והדריך את דודו של הילד בפירוט כיצד ינהגו עם שמו החדש של הילד:

'יש לומר את השם החדש לפני שלושה אנשים, וכן לומר לחברי של הילד כי מהיום ואילך יקרא הילד בשם 'אלתר', בעליה לתורה יקרא בשמו המלא 'אלתר עקיבא משה'.

אל חלף זמן רב עד שנוכחו הכל שוב בכוחם השמימי של הצדיקים. הילד ששכב על מיטתו בפנים חיוורות כמעט ללא נשימה, הלך והתרפא ממחלתו בצעדים מהירים, תוך שהוא מנפץ את תחויותיהם הקודרות של הרופאים בזה אחר זה.

אולם בזאת לא תם הסיפור. בעוד ההורים עומדים משתאים למול הנס העצום שמתחולל לנגד עיניהם, ופיהם מלא שירה לבורא העולם, והנה צרה חדשה - ישנה התרגשה עליהם. בנם השני, הושע, התלונן אף הוא על כאבים דומים. ההורים המנוסים הזעיקו שוב את הרופאים, והללו נאלצו לקבוע שוב כי הילד חלה אף הוא במחלת הטיפוס, וככל הנראה נזקק מאחיו. גם כעת התפשטה המחלה במהירות גופו של הילד וחוללה בו שמת.

הפעם כבר ידע רבי אברהם אהרן היטב את אשר עליו לעשות... הוא הזכיר את בנו אצל הרבי מבעלזא זיע"א שהורה הפעם להוסיף את השם 'ברוך' לילד, וקרא עליו את השם פסוק 'גם ברוך יהיה'... לומר עוד יהיה בריא ויהיה לך נחת ממנו'

הוסיף ואמר.

בלב חזון אמונה יצא רבי אברהם אהרן מתרונן מחדרו של הרבי, סמוך ובוטו כי גם הפעם ינצחו דברי הרבי את תחויות הרופאים. ואכן 'כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשינה'. עד מהרה התאושש הילד 'ברוך יהושע' מן המחלה הקשה.

כאשר יצא הילד מכלל סכנה גילו הרופאים כי כתוצאה מהמחלה הקשה נפגעה עצם ברגלו של הילד, וכי יש צורך דחוף לערוך ניתוח ברגלו על מנת לצילה. 'גם לא הניתוח אכן יצילה, יישאר הילד צולע על רגלו כל ימי חייו', הוסיפו בחיחות שאין מאחוריה מאומה, כמו ממאנים לקלוט כי כל כלי הרפואה אינם עוברים את מפתן חדרם של צדיקי הדור.

לאחר שקיבל האב את הסכמתו של הרה"ק מבעלזא לניתוח ואת ברכתו המפורשת כי הילד יתרפא לחלוטין, נותח הילד 'יהושע ברוך בהצלחה מרובה, ולאחר תקופה הלך על רגליו כאחד האדם, ללא זכר לצליעה עליו דבר הרופאים.

עברו שנתיים מאותו מעשה. רבי אברהם אהרן צעד ברחוב העיר ולצידו בנו יהושע ברוך. לפתע הופיעה לפניהם דמות מוכרת. היה זה הרופוסור מקין שניתח את הילד בעליה דבר הרופאים.

הרופוסור זיהה את רבי אברהם אהרן, והתענין בנימוס מה שלום הילד אותו ניתח לפני שנתיים, במקום לענות הצביע האב על הילד שלצידו. להשתוממותו של הרופוסור הדגול לא היה גבול. אך בקושי ניאות להפסיק שהילד שמקפץ לצידו בעליונות, הוא הילד החולני אותו ניתח אך לפני שנתיים ימים.

ספר לו ר' אברהם אהרן שהרבי מבעלזא בירך את הילד ברפואה שלמה. הרופוסור ביקש לחזות בפלא שניצב לנגד עיניו וביקש מהילד לרוץ קצת, כאשר נוכח כי הילד הולך ורוץ כאחד האדם, למלמל בהשתאות: 'זהו פלא שאיני יכול להבינו... נראה כי מדובר בילד אחר'...

'צדיק מושל ביראת אלוקים' - מי מושל בי צדיק, שאני גזר גזירה והצדיק מבטלה' (מו"ק טו).

'אלתר' סגולה לילד בר קיימא

פעמים נוספות מצאנו כי צדיקים השתמשו בשם 'אלתר' כסגולה לאריכות ימים. מסופר על אחד מתושבי קאמרנא שבניו היו מתים זמן קצר לאחר לידתם לא עלינו. לאחר כמה מקרים עגומים כאלו, נולד לאותו יהודי בן, וכל העת היה שרוי הלה במתח ובחרדה, שמא יארע חיליה לילד זה כאשר יקבע לבניו הקודמים. הוא הזמין את הרה"ק יעקב משה קאמרנא לברית המילה, מתוך אמונה שזכות הצדיק תגן על חייו של הילד. בברית המילה הופיע הרבי וכובד באמירת הברכות, כאשר הגיע ל'ויקרא שמו בישראל' הזכיר בלחש את השם, מבלי שאף אחד יכל לשמוע מה אמר. אחר כך צוה להורים שיקראו את הילד בכינוי 'אלתר' עד ה'בר מצוה', ואז כשיצטרכו לקרוא לתורה יבואו אליו והוא יגלה להם שמו האמתי של הילד. וכאן שמו משאר לחים, הילד שרד והיה לבר קיימא לשמחת ההורים הנרגשים.

אולם עוד בטרם הגיע הילד לגיל שלוש עשרה, פנה הודה והדרה על העיירה קאמרנא, ובין יעקב משה הסתלק בחטף לביית עולמו. רובי אלפי החסידים המיומנים התהלכו אובדי עצות הוריו של הנער. לצד השבר הגדול שפקד אותם בהסתלק מהם רבם האהוב שהגן על חייו בנם, לא ידעו כיצד יקראו לילד הבודד העת, הלוא הרבי לקח עימו את הסוד אלי קבר.

בהגיע הילד לגיל בר מצוה, לא ידעו ההורים את אשר עליהם לעשות. כמובא אחרון פנו לבנו ממשך דרכו של רבי יעקב משה, הלוא הוא רבי שלום מקאמרנא זיע"א, מתוך תקוה שמא פתרון החידה מצוי בידו.

אך פתחו ההורים בדבריהם, ותיכף השתנתה הבעת פניו של רבי שלום, נראה היה כי הוא ממתין להם זה זמן רב. הוא קם ממקומו, נישב לארון הספרים והוציא משם את אחד הספרים. 'ראו' אמר הרבי והושיט הרבי את הספר לידי ההורים. על גבי אחד הדפים חזו ההורים המרוגשים בכתב ידו המוכר של הרבי זצוק"ל, הרבי כתב בקיצור את דבר המעשה, וציין את שמו האמתי של הילד.

תפילה

פנינים וערגליות בעניני עבודה שגלב זו תפילה

בכל דור ודור ודור לפי אותו דור. וכך הפליא בעל ה'דגל מחנה אפרים' לבאר ביחס לדור זקנו ולדורו הוא את הפסוק 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי' (שמות ו ה), ואלו דבריו:

בדורות שלפנינו, בימי אדוני אבי-זקני, זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא, הוא מרן הבעל שם טוב הקדוש, אבי אמי, היה נדרש פסוק זה על פי יסודו של הבעל שם טוב כי הצדיקים הם שליחי המטרונותא, כלומר, שליחי כנסת ישראל שנמשלה למטרונה היא המלכה.

ועל פי היסוד שהתבאר בהרחבה על הפסוק 'בכל צרתם לו צר', כי כשבאים על הצדיק צרה וצער, הסיבה היא מכיון שיש כנגדם חסרון וצער ורונחי לשכינה, ועל מנת שידוע בעולם התחתון להתפלל על כך ולתקן חסרון זה, שולח הבורא יתברך צער זה על הצדיק, שייבן על ידי כך על מה עליו לבקש ולהתפלל.

וכאשר יתקן את החסרון הרוחני - ממילא יפטר גם מהצער הגשמי.

זו הכונה שהצדיקים הם 'שלוחי המטרונותא', שהם נציגי כנסת ישראל ודומים את הצער והיסורים על מנת שידוע על מה יש להתפלל ולבקש ואיזה חסרון יש לתקן.

ורמו רמז הרב הקדוש מסדילקוב בפסוק בו מופיעות המלים 'אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם' - נאקת נטריקון: 'אל נא קרב תשועה'.

כלומר, צועקים למען השכינה המכונה 'תשועה', השרויה בגלות ובמרחקים. וכיצד נזכרים בצער השכינה? 'אשר מצרים מעבידים אותם' - על הצדיקים באים צרות ויסורים, המצביעים על צער השכינה המצויה בגלות ובמעמקי הקלות, וכאשר מתפללים על-כך, שומע הקדוש ברוך הוא את נאקתם: 'ואזכור את בריתי'.

והוסיף בעל 'דגל מחנה אפרים', שכן היה נדרש הפסוק בימי הצדיק המכונה 'בעל שם' זכר צדיק וקדוש לברכה ואנשי דורו, שהיו בזה המדרגה שלא להתפלל כלל על חסרון של עצמו, רק על חסרון השכינה כביכול.

אך בדורנו, שאינו במדרגה זו, דרש רבי משה חיים אפרים ביסוד זה את הפסוק באופן מעט שונה:

'אל נא קרב תשועה' - תשועת כל יהודי יהודי לפי הצרכותו, הזועק ומתפלל מפני צרותיו וצערו 'אשר מצרים מעבידים אותם', אלו הם המצרים הגשמיים.

למרות זאת, מקבל הבורא יתברך את תפלתם וצעתם, אף שהיא עבור עצמם. זו הכונה בפסוק 'וגם אני שמעתי', אף שבני ישראל אינם במדרגה לבקש עבור צער השכינה, 'אני שמעתי' זאת, כיון שבמעמקי לבבם נפשם צער השכינה הוא הזועק מקרבם, אלא שהם אינם מודעים לכך וסבורים שצרותיהם הגשמיות הן המצרות להם.

זו הכונה בסיום הפסוק 'ואזכור את בריתי': הקדוש ברוך הוא זכר את בריתו, היא השכינה. אף שבני ישראל נאקתם אינם משימים את צערה אל לבם, וזכר הוא את צער השכינה הטמון בתפלתם, וכאשר יתקן החסרון הרוחני וצער השכינה, יזכו גם בני ישראל למילוי חסרונם הגשמי.

ללא הרף על בניה! הן הכתוב (ירמיה ג יז) צווח ואומר: 'ואם לא תשמעוהו במסותרים תבכה נפשי מפני גוה דמע דמע ותדר עיני דמעא כי נשבה עדר ה', וכך קרא ישעיהו הנביא (כב ב): 'ויקרא אדני אלקים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרח ולחגר שק'.

ואמרו חכמינו במסכת חגיגה (ה:), שהשכינה הקדושה בוכה על כלל ישראל, וכן אמר התנא הקדוש רבי יוסי במסכת ברכות (א): 'שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החורבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האמות...'

ואם האמא בוכה, הרי שגם הילדים, בני ישראל, צריכים לבכות ביחד איתה!!! ובאמרו זאת געה כל העם בבכיה עצומה - על צער השכינה.

בכיה זו - גילה החוזה מולבלין - פעלה בשמי מרומים להסיר את כל המקטרגים והמטטינים והמתיקה את כל הדינים מעל כל בית ישראל!

אל נא קרב תשועה

אחר שהראינו לדעת מעט מחשיבות ענין זה ויסודיותו, בו אריכו צדיקי הדורות כולם, בלמדם אותנו עד כמה יש להצטער בצער השכינה, ולא לחשוב על צערנו האישי, עלולים אנו להיתרע, וישנם אשר ידיהם עלולות לרפות לנוכח הדרושה הנתפסת כגבוהה וכשייכת לצדיקי הדור. ומה יעשה מי שטרם זכה להגיע לדרגה זו, ליכלת להסיח דעתו מצערנו האישי, ולבקש רק על גלות השכינה?

גם אותנו, פשוטי העם, לא הניחין צדיקי החסידות, ומפורסם מאמרו של הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע, כי מאחורי כל רצונותיהם ומאוייהם הגשמיים של בני ישראל, מסתתרות תשוקות רוחניות, והן המניע האמתי לרצונותיהם, אף אלו הנראים כגשמיים ביותר. ומילצה מפורסמת היא משמו: 'רבוננו של עולם, אם תקח את עמך בית ישראל ותסחט אותו - יצאו ממון ופרנסה שהם תמצית כל הבקשות...'

ואם תקח את הממון ותסחטנו - יצאו מצוות ומעשים טובים אותם מקימים בני ישראל באמצעות הממון הדרוש להם. אם כן, תכלית כל רצונות ישראל ותמציתם - המצוות והמעשים הטובים!

באופן דומה אריך הרב הקדוש רבי משה חיים אפרים מסדילקוב ז"ע, להעמיד על תילו יסוד זה בו עסקנו, שיש להצטער בצער השכינה ולבקש רק עבור תקומתה, בספרו 'דגל מחנה אפרים' (פר' וראו ד"ה עוד י"ל וגם אני):

תחלה הקדים הצדיק הקדוש מסדילקוב לבאר יסוד חשוב: כידוע, התורה נדרשת בפנים ובאפנים רבים לאין-ספר, דרשות ורמזים רבים נאמרו ונדרשו בה, ואין קץ לכוונות ולפירושים הטמונים וגלומים בה. דרשת רביאורים אלו, כתב בעל ה'דגל מחנה אפרים', ניתנו להדרש לפי בחינתם של צדיקי הדור ומידותיהם, ולפי דרכו של הדור. זאת על פי הנכסב בספרים קדמונים, שהשם המפורש נמסר להידרש בו כל דור לפי אותו הדור ולפי הנצרך לדור.

וכיון שכל התורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא, כמבואר בזהר הקדוש (ח"ג עג), נמצא שהתורה גם היא נדרשת

רגילה נדמים כמצבי מצוקה וקושי כלכלי, הוא חש לפתע כי כפלו את פרנסתו - עוד בטרם תפח ארנקו.

כאשר הוא מכניס את הבורא יתברך עמו בצרתו ויודע שהיכל לטובתו, הוא מקל מעליו את משאו וזוכה לחוש רוחה ושלוה.

עת לבכות

היה זה במוצאי יום הכפורים, כאשר הרבי הקדוש החוזה מולבלין, אמר לחסידיו: "דעו שהמגיד מיששים של קרמניץ, הוא הגאון הקדוש רבי יעקב ישראל הלוי, מחבר 'שבט מישראל' על התהלים, המתיק בשנה זו את כל הדינים והקטרוגים על ישראל על ידי הדרשה המיוחדת שדרש לפני תפלת 'כל נדרי'..."

מה ארע באותה השנה בקרמניץ? בכל שנה ושנה נהג המגיד מקרמניץ שכל בני משפחתו וצאצאיו היו באים להתברך מפיו בערב היום הקדוש לגמר חתימה טובה.

באותה השנה איחרה אחת מבנותיו, שהיתה מטופלת בילד רך בשנים, לבוא לבית אביה, עד שכבר היה המגיד מוכרח לצאת לבית הכנסת לדרוש לפני 'כל נדרי' כנהוג.

יצא המגיד מביתו לכיוון בית הכנסת, וכאשר עבר ליד ביהמה של בתו, ראתה בעד החלון את דמותו של אביה הצועד לכיוון בית הכנסת עטוף ב'קיסטל' והמחזור בידו.

נבהלה הבת, נטלה את בנה הקטן בידה והחלה לרוץ אחרי דמותו המתרחקת של המגיד פסע בצעדים מהירים.

השעה כבר היתה מאוחרת, שכן התעכב והמתין לבתו שתבוא להתברך, ומתוך שמיהר, לא הבחין בבתו הנשרכת בעקבותיו במאמץ כשעוללה בידה.

כך מיהר המגיד לתפלת 'כל נדרי', וממרחק, מתנשמת ומתנשפת, ניכלה בתו להדביק את צעדיו, כשהיא נושאת בקושי רב את הפעוט הקטן בידה. והנה, הגיע המגיד לפתח בית הכנסת ועמד להכנס בעדו, כשעם דמותו הנעלמת ייגזו גם הסיכוי האחרון לזכות מפיו לברכת הבנים בערב היום הקדוש - אליה נשאה בתו את עיניה...

"אבא!" פרצה הבת בככי קולני, "רגע! ברוך אותי ואת בניי!!!" לשמע בכיה של אמו פרץ הפעוט האחוז בידיה אף הוא בככי קולני.

ליטף המגיד את נכדו והרגיעו, ואחר שאלו: "מדוע אתה בוכה?"

נענה העולל: "כאשר אמא בוכה, גם אני בוכה..."

ברך המגיד את בתו ואת נכדו, ומיהר להכנס לבית הכנסת.

המתפללים שגדשו את ההיכל הפותחו לראות את דמותו של המגיד נכנסת במרוצה אל ההיכל. ללא שהיות עלה המגיד על מדרגות ארון הקודש, פתח את ארון הקודש, ופרץ בככי סוער...

כך עמד המגיד כשראשו טמון בארון הקדוש והוא רוטט בככי.

רק לאחר דקות ארוכות, נרגע מעט. הוא הסתובב לעבר הקהל, ואמר: "לפני כמה רגעים למד אותי נכדי הקטן כלל יסוד: כאשר האמא בוכה - גם הילד בוכה!"

כמה עלינו לבכות כאשר האמא - כנסת ישראל - בוכה! קרא המגיד בקול רועד. "כנסת ישראל, השכינה הקדושה, בוכה

לעשות רצון אביך שבשמים

בספר הקדוש 'נועם אלימלך' (פר' שמות ד"ה וישב משה), כתב הרב הקדוש רבי אלימלך מליזנסק ז"ע, שאילו היינו מתפללים רק על צער השכינה ומייחלים לאוקמי שכינתא מעפרא - מיד היינו נגאלים.

לא זו בלבד אלא שאילו היה צדיק אחד השם אל לבו את גלות השכינה וכל מעיניו היו בכך - היה מציל את כל העולם כולו מן הגלות!

וכך פירש הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא ז"ע בספרו 'אוהב ישראל' (ליקוטים, פרשת שמות), את הכתוב (שמות ב כג) 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה'.

בני ישראל נאנחו על צער השכינה ועל כך שהתבטלו מעבודת ה'. במקום לעבוד את אלקיהם ואלקי אבותיהם, עבדו לפרעה ולמצרים הרשעים. והכתוב מעיד: 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה...'

שמו ה' את שועתם שעלתה מצערם הגדול - הצער על העבודה שנאלצו לעבוד למצרים ולא לבורא, ואז הוציאם ממצרים, והיו בני ישראל לעבדיו.

כיון שהתפללו על עבודת הבורא, עלו תפלותיהם לפני כסא הכבוד והתקבלו לרצון.

ובאופן זה פירש המגיד הקדוש רבנו ישראל מקו'ניץ ז"ע בספרו 'עבודת ישראל' (ליקוטים, אבות פ"ה) את דברי התנא יהודה בן תימא (אבות פ"ה מ"כ) שאמר "הוי עז כנמר וקל כנשר ורוץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", שיהיו כל התפלות התחנונות והרצוים למען אביך שבשמים ולא לרצונותיך האישיים.

על פי דרכם, פירש הרב הקדוש רבי שלמה הכהן מראדומסק ז"ע בספרו 'תפלת ישראל' (פר' בשלח ד"ה ויאמר משה ואהרן), את מאמר חכמינו (ברכות לב:) "מיום שחרב בית המקדש נגעלו שערי תפלה, ואף על פי שערי תפלה נגעלו, שערי דמעה לא נגעלו" - שערי הפתחה על צרכי העולם הזה נגעלו, ועל האדם להתפלל אך ורק בעבור גלות השכינה וצעה הנגרם מצערן של ישראל, שהם שערי הדמעה לקונן ולבכות בדמעות שיש על אריכות הגלות ועל צער השכינה.

הדמעה על לזהר

בספרו 'עטרת ישועה' (ליקוטים) ביאר הרב הקדוש רבי יהושע מדזיקוב ז"ע, את הכתוב (איכה א ב) 'בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה אין לה מנוח':

מדוע בוכה כנסת ישראל בלילה, שהוא הגלות, זמן כה רב, ואינה נגאלת? מפני ש'דמעתה על לחיה' - אין הם בוכים על צער השכינה וגלותה, אלא 'על לחיה' - על הפרנסה ועל המזונות שלועסים בלחיים, ועל כן 'אין לה מנוח'.

לעומת זאת, כתב הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספרו 'דקת הצדיק' (אות לזו), שהיודע וזוכר שהכל מאת הבורא יתברך, אף ההסתרות והרעות, ומכיר שאף הטובה מאתו, נחשב הוא בגדר "כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו" (ברכות סג).

כלומר, כאשר אדם זוכה להארה שמימית והוא מבין ומרגיש כמה טוב מורעה עליו משמים, גם במצבים קשים שבעין בשר

האיש והודה לו מאד על נכונותו האדיבה. אך האיש לא הסכים לוותר, הוא התעקש ועמד על שלו, עד שר' מנחם ישעיהו הסכים ועלה על המטה.

חילופי הדברים והויכוח הקל העירו עוד מהישנים בחדר הארוח, וקולות של טרזניה נשמעו בקהל:

"איך יתכן שאיש בא בימים יאלץ לפנות את מטתו לאיש צעיר ממנו בהרבה!?"

האנשים לא ממש הבינו את המתרחש ולא שמעו את ההצעה, ובראותם את מעשה החליפין שהיה נראה בעיניהם מגונה ובלתי ראוי, חשדו כי הדבר נכפה על האיש המבוגר והירמו קול מחאה.

משרה האיש המבוגר כי כל הישנים כבר התעוררו, פתח ואמר:

"דעו לכם, אחים יקרים, כי איש לא כפה עלי לתת לו את מטתי; איש לא הכריח אותי לרדת לישון על המחצלת. כל שעשיתי הוא מודעתי ומרצוני הטוב, אם כי לא לכבודו אלא לכבוד בית אביו המרום, מורי ורבי הגאון בעל 'בית נפתלי', רבה של העיר מאד בה אנכי מתגורר.

בורא ישאלו על מה ולמה חרדתי את כל החרדה הגדולה הזאת, הסכיתי ושמעו את אשר אספר לכם, מעשה שהיה, ומזה תשפטו האם נכון עשיתי."

וכך ספר האיש:

"איש תם וישר-דרך היה ר' שמואל, מתושבי העיר מאד, ואת פרנסתו מצא מכרמים משובחים שהיו בבעלותו.

הכרמים שהיו סמוכים לעיר מאד הניבו ענבים טובים, ובעלי היקבים שיצרו את היגיות ההונגריים המשבחים רכשו ממנו את הענבים.

לא נרחיק לכת ונאמר שר' שמואל היה מעשירי העיר, אך הוא הרויח את לחמו בכבוד ופירנס את משפחתו ברוכת הילדים כראוי.

עם זאת היה ר' שמואל רגיל ומרגיל את בני משפחתו להסתפק במועט ולא לחיות חיי רוחה. הרגל זה הוא שעמד להם כשהגיע המשבר הגדול שתקף את ענף הכרמים בהונגריה.

מגפה נוראה של תולעים פשטה בכרמים ועשתה שמות בגפנים. ההתקדמות של התולעים היתה מהירה והן הרסו שטחי ענן של כרמים שהפכו לארץ שממה.

גם ר' שמואל היה מאותם בעלי כרמים שהפסידו את כל הונם. מאדם המתפרנס בכבוד הפך לעני מרוד, אלא שמצבו לא נודע ברבים.

הוא נטל הלואות קטנות שסייעו בידו לעבור את החודשים הראשונים, אך עד מהרה הבין כי אין זו תכלית, וכי עליו למצוא בדחפיות עבודה שממנה יוכל לקבל את משכורתו.

ליבו של ר' שמואל לא גילה לפיו את עיקר חששותיו:

זמן קצר לפני פרוץ המגפה ארס הוא את בתו הנערה עם בחור מצוי ונעלה. בהסכם השדוכים שנדברו ביניהם שני הצדדים התחייב ר' שמואל לתת כמורה הבתולות נדוניה מכובדת ביותר. את ההתחייבות בנה על בסיס החסכונות שהיו בידו משנים קדמוניות, בהן אגר פרוטה לפרוטה במיוחד למטרה זו.

עתה, עם השבר הגדול, נאלץ ר' שמואל להשתמש בכל כספי החסכונות לצורך פרנסת הבית. חששו המוצדק שקשר השידוכין יתבטל לא נתן לו מנוח, עד שפנה

לעשות את אשר לא יעשה:

רחמיו של אחד ממכריו, פוחז וקל דעת, שידע את מצבו, נכמרו עליו. אך במקום לעזור לו כהוגן, השיא לו עצת אחת: נוראה. כלפי חוץ היתה זו נראית הצעה מצוינת, אך היא טמנה בחובה מוקש מסוכן מאד.

אותו פוחז הציע לו משרה משתלמת כמנהל עיבוד העצים ביער גדול סמוך למאד. היה זה בית חרושת גדול למוצרי עץ ששכן בבודפשט, ואת העצים יבאו מיערות ענק. לאחר חיתוך העצים הגדולים היו מקלפים מהם את הקליפה החיצונית והמוחוספת, ובכך מכינים אותם לצרכי בית החרושת.

את המלאכה עצמה היו עושים ערלים מקומיים, אכרים בעלי כח, ואילו לר' שמואל הוצע להיות המנהל והאחראי עליהם. עליו לפקח כי הערלים עושים את מלאכתם נאמנה ואינם מתעצלים ומבטלים את זמנם היקר, וכן לפקח עין על מלאכת הקילוף ולבדוק שהיא נעשית על הצד היותר טוב.

היתה זו עבודה אחראית מאד, שמתן שכרה הנאה בצדה.

ר' שמואל התאים לכך מאד, דא-עקא, עבודה זו היתה נעשית גם בשבת קודש. יום המנוחה היה ביום ראשון, שבו לא הגיעו הערלים לעבודה.

החיוב לעבוד בשבת היה תנאי הכרחי ובלעדיו לא היה יכול ר' שמואל לקבל את התפקיד. בעלי בית החרושת בבודפשט, ערלים גם הם, לא הסכימו בשום אופן להותיר יום עבודה ללא פקוחו של האחראי. הצליח מעשה שטן ור' שמואל נפל בפח. הוא שמר על כך בסוד מוחלט, אולם מאז אותו היום והלאה נעדר מביתו במשך כל השבוע, כולל יום השבת, רחמנא ליצלן.

רק ביום ראשון היה מגיע לביתו ונח קמעא. הוא התבייש מאד ולא סיפר לאף אחד על כך שהוא נאלץ לעבוד בשבת. לבני משפחתו נימק את העדרותו בתרוצים שונים ומשונים, אך את סודו האיום והנורא לא גילה.

בשבת הראשונה בה נעדר ר' שמואל מבית הכנסת המרכזי של העיר מאד, אמר לעצמו רבה של העיר, בעל 'בית נפתלי', כי אולי מקרה הוא. שמא אינו חש בטוב או אולי נאלץ לנסוע מהעיר.

כך בשבת השנייה והשלישית. אך משהבחין כי ר' שמואל מדייר את רגליו בשבתות מבית הכנסת, החליט להתחקות אחריו ולברר את פשר הדבר.

לאחר ברור מקיף הצליח ה'בית נפתלי' להתודע לטיב העבודה שקבל ר' שמואל על עצמו והבין היטב את אשר ארע:

ר' שמואל הפך למחלל שבת, רחמנא ליצלן.

בקש ה'בית נפתלי' מאחד משכניו של ר' שמואל שיזאיל לפנות אליו ביום ראשון הקרוב, כאשר הוא שב לביתו, ולהודיע לו כי רב העיר מבקש כי יכנס אליו.

ר' שמואל היה נבוך מאד מההזמנה, אך ברירה לא היתה לו. כשלבס פועם בקרבו הגיע אל הרב שקבלו בלבביות רבה, והזמין אותו לשבת מולו.

'בשורה טובה שמעתי', פתח הרב, 'כי בחסדי הבורא מצאת עבודה הגונה כמנהל עיבוד העצים ביער. שמחתי מאד על כך, והלואי שהיה לך פרנסה טובה בהרחבה.

אולם זאת ברצוני לדעת:

כיצד אתה מתנהג בשבתות ובימים טובים? האם גם בימים קדושים נבועלים אלו אתה

מצוי ביער יחד עם הפועלים?'

ר' שמואל החויר, אולם התשובה כבר היתה מוכנה בפיו:

'כבוד הרב, הלא הלכה פסוקה היא 'פקוח נפש דוחה שבת'. ובכן, מצוי אני במצב של פקוח נפש מוחלט. מחויב אני להציל את נפשות בני משפחתי מגווע ברעב, ועוד יותר מכך, מחויב אני להציל את בני הכלה מבזיון נורא שלא יתבטל שידוכה.

זו הסיבה שקיבלתי על עצמי תפקיד זה, שכן לא היתה לי ברירה אחרת.'

התחיך ה'בית נפתלי' ואמר: 'ידידי היקר, ר' שמואל, לצערי הגדול טעית בהבנת פסק הלכה זה, אך אין רצוני עתה לעסוק בו. כל שאנכי מבקש ממך זה שתתן לי את הפרטים המדויקים של הנהלת בית החרושת בבודפשט, ואני, שיש לי מהלכים בבודפשט, אפגע עבורך לטובה ולברכה, כך שלא תאלץ לחלל את השבת.'

בנהל ר' שמואל מאד ואמר: 'רבי, מבקש אני מאד ממעלתכם שלא תתערבו לי בענין זה ואל תפנו להנהלת בית החרושת.

הלא תדעו כי עמל רב נאלצו ידידי להשקיע כדי שאקבל את המשרה הזו. שורה ארוכה של אנשים עומדים מוכנים ומוזמנים להחליף אותי, אם אפטר מעבודתי.

רבים הם הקופצים על משרה זו, וכשהנהלת בית החרושת תראה שאין הדברים מתנהלים עמי כראוי הם יפטרו אותי ללא הנד עפעף. פיס ה'בית נפתלי' את ר' שמואל ואמר לו:

'הסר דאגה מלבך! מבטיח אני לך כי לא תנזק ממעשי ומדבורי כמלוא נימה.

אדרבה, אתה תוכל להמשיך לשמור את יום השבת כדת מחללו. ולא זו בלבד, עניך תחזיקה מישרים שבזכות שמיירת השבת יפתחו לך שערי ברכה וישועה ותזכה לשפע רב.'

לאחר שכנועים רבים נאות ר' שמואל לתת את הפרטים לרב העיר שנפרד ממנו והודיעו כי בקרוב יהיה איש בשורה עבורו.

שיחה זו בין ר' שמואל ל'בית נפתלי' התקיימה, כזכור, ביום ראשון, וכבר ביום רביעי הגיע הרב בכבודו ובעצמו לביתו של ר' שמואל עם מכתב מהמנהל הראשי של בית החרושת.

במכתב זה נאמר מפורשות כי משבוע זה והלאה יהיה ר' שמואל פטור מעבודתו בשבתות ובימים טובים!

לא זו אף זו: במשכורתו תעלה בעוד עשרה זהובים לכל חודש!!!

זאת ועוד: הנהלת החברה תתן לר' שמואל באופן מיידי סכום של ארבע מאות זהובים כדי שיהיה בידו למען נשואי בתו בכבוד ובהרחבה, כאשר סכום זה יקונו בהדרגה מדי חודש מהתוספת של המשכורת!!!

ר' שמואל חיתן את בתו בשמחה רבה, וזכה לרוב נחת מתחנתו ומשאר ילדיו, כולם כשתילי זיתים סביב לשלחנו.

כמובן, הוא הקפיד מאד לשמור על כבוד השבת, ואת יום ראשון, היום החופשי של פועליו, קבע כיום של למוד תורה.

סיים האיש את סיפורו, וגילה לכל אורחי האכסניה שבעיר בטלנאן, כי הוא בכבודו ובעצמו אותו ר' שמואל.

'ועתה הגידו נא לי', פנה אליהם, 'האם אין מן הראוי שאכבד ככל יכלתי את משפחת מורי ורבי ה'בית נפתלי', אשר הציל אותי ממות רוחני וזכורתו אני חי באושר ובעושר!?"

יזכ לרוב שמחה

ברכה מיוחדת יש בשבת, לזכות לבנים טובים, כנבואת הנביא ישעיהו (נו ב-ה): 'אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע... ואל יאמר הסרים הן אני עץ יבש. שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים כברייתי. ונתתי להם בבייתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות.'

נבואה זו באה לנחם את הסריסים שומרי השבת, שלא זכו לילדים, שיזכו ביד ושם טוב מבנים ומבנות. ומכך משמע, שהשכר הצפון לשומרי השבת שאינם סריסים הוא בנים ובנות.

הסבר לכך מצאנו בפי הרב הקדוש רבי מנחם נחום מטשרנוביל ז"ל"ע בספרו 'מאור עינים' (פר' מקץ) שהקשה על הפסוק 'ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ' (בראשית א כח) - מדוע היה צריך הכתוב לומר 'ומלאו את הארץ' ולא הסתפק באמרו 'פרו ורבו'?

ובאר, על פי הידוע שתכלית בריאת העולם היא עבור בני ישראל, ובהמשכת הדורות והעמדתם אנו מקיימים בשלמות תכלית זו, בה דור לדור ישבח מעשיו של בורא ויפאר לשמו בתורתו ומצוותיו.

בעוד אומות העולם הם בבחינת הכתוב 'אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם' (יחזקאל כג כ) ואין חפץ ותכלית כלל בזווגם והמשך קיומם לדורות, בני ישראל הם בבחינת הכתוב 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו' (דברים לב ט) כי הם חלקו ונחלתו, וחפץ הבורא יתברך בזווגם בקדושה ופעילותם למען המשך הדורות, ובעבור בני ישראל ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו באופן זה ונתן בבני אדם את כח ההולדה.

ואמרו חכמינו ז"ל במסכת 'במות (סו) שאין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף. ופרש רש"י, שה'גוף' הוא היכל בעולמות העליונים שבו מקור כל הנשמות.

ולפי זה נמצא שבמצוות 'פרו ורבו' תלויה ביאת משיח צדקנו במהרה.

זהו פרוש הכתוב 'ומלאו את הארץ', כיון שבזו המצוה תלויה הגאולה השלימה, ואז 'קיום בני הכתוב 'ומלאו את הארץ' דעה את ה' כמים לים מכסים' (ישעיה יא ט).

והתללות כל הנשמות תלויה באופן מיוחד ביום השבת, ככתוב 'ויכולו השמים', וכפי שתרגם אונקלוס 'ואשתכללו', שמשמעותה שנשלמו השמים והארץ ונתיסדו על מכונם, וניתן לפורש גם שהכונה מלשון התללות והתחברות, כי ביום השבת נעשה הווג והחבור העליון בין כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, וזו שלמות והתיסדות הבריאה (ראה זוהר ח"א מו).

וכיון שיום השבת הוא ברית בין הבורא לכנסת ישראל, ומתנסות בו כל הנשמות יחד לפני הבורא, ולכן יום זה מסוגל להמשיך מאוצרו העליון נשמות ישראל בבנים ובנות.

יש להסמיק לזה את דברי הגאון הקדוש רבי צבי אלימלך מדינב ז"ל"ע בספרו 'אגרא דכלה' (פר' בראשית), שפרש את דברי הכתוב 'ויברך אותם אלקים לאמר פרו ורבו, שברכם הבורא שכן יהיה בפייהם לומר לתולדותם אחריהם מדור אל דור 'פרו ורבו', שתיבות אלו הן סגולה לתולדה.

